

AMANDO BLANQUER: 90 ANIVERSARI D'UN COMPOSITOR HUMANISTA.

Retalls de records, textos i vivències amb un bon amic.

Sempre que es parla d'un artista que ja no és entre nosaltres, es fa servir una frase molt comú: almenys ens queda la seva obra. I tot i que això és veritat, en el cas del mestre i amic *Amando Blanquer Ponsoda* (Alcoi, 1935 – València, 2005), no deixa de ser, almenys en el meu cas personal, una mera excusa que pretén mitigar el dolor de la seva absència. A l'admiració que he sentit sempre per la seva música s'ha unit, inexorablement, la meua devoció per l'ésser humà que aixoplugava el seu mestratge i que continua sent llum i inspiració en aquest difícil i ardu camí de la música. Cada minut passat amb ell o amb les seues partitures, estudiant-les, dirigint-les, ha estat una experiència de creixement professional i personal. La seva intel·ligència audaç banyada amb la seva fina ironia i amb el seu humor tan mesurat, esdevenia un far d'atracció intel·lectual que només he trobat en un altre gran mestre alcoià, el meu amic i confident *Carlos Palacio* (Alcoi, 1911- París, 1997). D'ell, Blanquer em va dir més d'una vegada: "*Carlos representa l'ésser humà que tots aspirem a ser i no gosem ser-ho*". El mateix Carlos, a les seves memòries publicades el 1984 i titulades *Acordes en el alman* (Ed. Institut Juan Gil Albert, Alacant), parla d'Amando en els termes següents: "... era un *muchacho lleno de inquietud por conocer todos los sistemas y escuelas musicales, pero con cuidado por no encerrarse en ninguno de ellos...*".

Sempre és bon moment per recordar Amando, les seves converses en tants projectes junts, els seus escrits als seus dos llibres de text: *Técnica del contrapunto* (1974, Ed. Real Musical) o *Análisis de la forma musical* (1984, Ed. Piles) o als seus articles a la Revista de Festes d'Alcoi i al llibre de ponències del *Primer Encuentro sobre composición Musical, Valencia 1988* (Ed. IVAECM). Algunes de les reflexions que compartírem es poden llegir als dos llibres titulats *Amando Blanquer, en su vida y en su música* (1984 i 2001; Ed. Caixa d'Estalvis d'Alacant i Múrcia) del seu gran amic i biògraf, el meu també enyorat *Adrián Miró* (1923-2011), un dels musicòlegs, assagistes i poetes més importants d'Alcoi i amb el qual Amando va traçar una amistat propera i profunda. També és de referència el llibre de la nostra comuna amiga i gran pianista *Marisa Blanes* titulat *La obra pianística de Amando Blanquer* (2005, Ed. UPV) on l'insigne intèrpret ens analitza les partitures per a piano del mestre i les converses amb ell. Amb tot això faig avui, si més no, un exercici de síntesi per commemorar el 90è aniversari del naixement d'aquesta gran figura de la música.

El dia 5 de febrer de 1935, avui fa noranta anys, naixia al carrer Capellà Navarro d'Alcoi un dels compositors espanyols més personals del segle XX: *Amando Blanquer Ponsoda*. Els seus pares, Amando i Marina, eren alcoians de naixement amb arrels familiars a les veïnes localitats de Cocentaina i Benimantell. Els orígens humils de la seva família i l'Alcoi que el va acollir en la infantesa i l'adolescència el van marcar per sempre amb l'orgull d'aquell que sent la terra pròpia com a germen de la seva personalitat i de la seva essència.

"Yo pretendo hacer mi música, la música de mi tierra, evocar su luz, su color, su perfume, lo cual nada tiene que ver con el folklore musical (...).

Hay una interdependencia entre la fantasía creadora y las experiencias de la vida tal y como las vive cualquier artista cada día (...).

Després dels seus inicis amb el mestre *Fernando de Mora* i tocant la trompa a la Banda Primitiva d'Alcoi, Blanquer va preparar l'examen d'ingrés al Conservatori de València. Tot i guanyar la seva plaça, va decidir no ingressar com a alumne per no deixar la seva família òrfena del sou que cobrava com a treballador a *Textiles Pastor* d'Alcoi. L'amo de l'empresa, en assabentar-se'n, li va encomanar que acceptés anar a estudiar i llaurar-se un futur, promentent-li el pagament del seu sou mentre ell pogués aconseguir alguna feina. Aquest gest de suport i confiança va originar un dels pasdobles més bells i originals del mestre Blanquer, el titulat *Julio Pastor* (1954), dedicat al seu benefactor i en el qual s'endevina el talent d'un jove compositor de dinou anys.

*“Cada época y cada lugar produce un estilo de hombre,
una forma de sentir y de pensar”.*

A València va rebre classes de *Manuel Palau* (1893-1967), un dels grans creadors valencians que havia estudiat a París amb Ravel, Koechlin o Ibert. A més, va rebre lliçons d'harmonia de *Miguel Asins Arbó* (1915-1996), un dels autors més rellevants a la música per a banda del segle XX, a més de musicòleg, pedagog i compositor de música per al cinema. La influència d'aquest compositor va fer que Blanquer li dediqués la seva *Sinfonietta*, obra amb la qual va rebre l'accèssit del Premi Nacional de Música el 1959. És en aquesta època, després dels estudis a la capital del Túria, quan decideix marxar a París i seguir la seva formació. La ciutat del Sena era un lloc de pelegrinatge per a tothom que volia continuar creixent artísticament i més, en un país que seguia patint els problemes d'una postguerra que havia sumit amb gana i desconexió cultural una societat amb desitjos d'evolucionar. Matriculat al Conservatori Superior de París, és acceptat a les classes d'Oliver Messiaen, una de les personalitats musicals més importants del segle XX i un dels autors més influents a l'obra blanqueriana.

“Tuve ocasión de leer en la biblioteca del Conservatorio de Valencia la “Technique de mon langage musical” de Oliver Messiaen, obra escrita en 1944 (...) Para mí esa lectura fue una auténtica revelación. Me quedó, entre otras cosas, la convicción de que la verdadera obra de arte sólo es posible cuando se funde en un todo indisoluble la inspiración, el oficio y la síntesis creadora (...). Decidí pues ir a París para estudiar con Oliver Messiaen (...) París fue mi lugar de trabajo durante cuatro años (...) Los contactos personales con compositores como Messiaen, Milhaud, Jolivet, Poulenc, Duruflé, Delannoy, Lessur o Wissmer me proporcionaba motivos permanentes de reflexión (...) Sobre influencias tan diversas intentaba establecer una coherencia propia de mi forma de sentir y hacer. La gran lección, la de la libertad en la creación musical, la más importante de todas o al menos la que más valoro desde mi atalaya actual, la aprendí de Oliver Messiaen”.

A París va viure una de les seves majors experiències musicals i personals, tot aprofitant la diversa vida cultural de la capital francesa. A més de la seva relació amb Messiaen, va rebre classes de composició a la *Schola Cantorum* amb Jean Yves Daniel-Lessur (1908-2002) de qui sempre recordava una frase: *“Una única cosa importa: que la música continga molta música. I per això, cal que l'home no siga inhumà”.*

El 1962 va obtenir el Premi Roma de composició de la *Academia Española de Bellas Artes* a Roma i es trasllada a la capital italiana durant dos anys per estudiar amb el mestre *Goffredo Petrassi* (1904-2003) a l'*Accademia Santa Cecilia*.

“Petrassi es hombre abierto a todas las corrientes musicales, hombre de gran inteligencia y muy humano (....) se interesó por mis trabajos que le mostraba y daba su consejo; fue una experiencia importante, porque la visión crítica era distinta de la francesa”

La beca de l'Academia Española de Bellas Artes en Roma li va facilitar la possibilitat de viatjar per diferents centres educatius europeus per escoltar classes. De manera que Blanquer visita Londres, Viena, Salzburg i sobretot Munic, on coneix, entre d'altres, tota la revolució creativa de *Karlheinz Stockhausen* (1928-2007), director llavors de l'Estudi de Música Electrònica de la Ràdio Oest de Colònia.

En tornar a València amb l'objectiu de preparar oposicions a la Càtedra de Contrapunt del conservatori de la ciutat, Blanquer emprèn una època en què confronta les seves idees de creació artística amb el pragmatisme de viure dignament de la música.

“Em tancava al meu petit estudi a compondre. Tots els apunts que escrivia, l'endemà els trencava. Em vaig adonar que havia dedicat molt de temps a buscar el com, però no havia investigat el què. Em vaig aficionar a la literatura, al cinema i a la pintura.”

Anys més tard, a la seva ponència dins la Primera Trobada sobre Composició Musical organitzada per l'IVAECM a València (1988), Blanquer compartia els seus pensaments sota un títol que era tota una provocació: *Del diario íntimo*. Mentre que molts col·legues exposaven els seus “descobriments” en el llenguatge musical, harmònic o rítmic, Blanquer va voler compartir la seva activitat més íntima i personal en la creació musical. Les paraules i reflexions de Blanquer formen part del meu calidoscopi sonor intern:

“Todos pretendemos ser originales, pero a lo sumo somos personales. Nadie puede inhibirse o negar ciertas penetraciones, aunque sean producto del ambiente o de la propia admiración (...)

La verdad musical es la realidad lúdica del sonido que se desarrolla en una dimensión auto expresiva, la verdad de las ideas musicales se reduce por tanto a la efusión de los sentimientos del compositor, por eso cada cual tiene su verdad que adopta y adapta según sus gustos personales y formación técnica. La verdad musical no es científica sino racional (...)”

Parlar amb Blanquer era una experiència única que absorbia el temps. La seva intel·lectualitat es mostrava de manera subtil i generosa alhora. Quan reflexionaves de tot allò escoltat en les seves converses t'adonaves de tot el que havies afanyat mentre feies unes rialles amb total cordialitat. Poder viatjar amb ell i compartir tants moments m'han nodrit de vivències que conservo com un tresor vital la riquesa del qual rau, precisament, en la manca d'intencionalitat de transcendència. La naturalitat del mestre estava sempre plena de missatges per aprendre. El seu tracte amb els altres, l'ús del “vostè” sempre humil i gens distant, envoltava d'humanitat cada moment que passaves amb ell.

Una de les seues premisses creatives ha estat sempre: “Una idea musical no pot ser dissociada que l'element que la genera” al·ludint a la importància del color en el procés creatiu. Cada personalitat sonora d'un instrument també és una font d'inspiració. És per això que la seva producció bandística destaca per cercar la dignitat de l'orquestra de vents i percussió al món creatiu musical. El seu **Concierto para banda** (1971), premi *Maestro Villa* de Madrid, és l'obra que immortalitza aquest compromís estètic.

“La banda es una entidad sonora de primer orden y es digna de ser destinataria de trabajos musicales de calidad que aprovechen su personal idiosincrasia (...). Se trata de aprovechar al máximo el timbre de los instrumentos de viento que componen la Banda, considerados todos y

cada uno de ellos en un alto grado de virtuosismo, junto al dinamismo que emana de la acción combinada del ritmo, melodía y armonía. En cada momento se halla actuando una fuerza que aspira a crear un orden constructivo, fuerza que surge del planteamiento estructural en función de la vivencia musical de la forma”.

De com una idiosincràsia sonora influeix en el procés creatiu, comptem amb diversos exemples al catàleg blanquerià. Entre ells, dues famoses trilogies en les quals una mateixa idea es desenvolupa de forma diversa segons l'element sonor per al qual es compon: per una banda l'obra per a orgue *Tres salms sense paraules*(1977), el *Triptic per a banda* (1979) i el *Triptic orquestral* (1983). En el mateix sentit, utilitzant primer l'orgue, després la banda i més tard l'orquestra simfònica, trobem la sèrie de *Gloses* (per a orgue de 1987), *Gloses II*(per a banda de 1989) i *Gloses III* (per a orquestra de 1990).

Moltes vegades vaig tenir el plaer conversar amb Blanquer sobre la Festa de Moros i Cristians i la seva música. En una conferència emmarcada en un dels meus concerts amb la Banda Municipal de Santa Cruz de Tenerife el 2004, Blanquer em va proposar que li fes una entrevista en lloc d'ell dictar la conferència. Amb això, em deia, jo l'ajudaria a treure temes que poguessin interessar l'audiència. Per finalitzar aquella trobada amb joves músics, compositors i directors, vaig dir a Blanquer que ens definís la música per a la Festa de Moros i Cristians. Recordo perfectament les seves paraules que van emocionar tots els que estàvem presents:

“Es muy difícil para mí definir algo que forma parte de mi vivencia personal fuera de mi ambiente geográfico. De todos modos, les contaré una anécdota que les ayudará a entender qué significa la fiesta y su música para los que la hemos vivido desde pequeños. Como saben, en las fiestas de Alcoi, cada año salen dos cargos importantes en sus desfiles y actos: el Capitán Moro y el Capitán Cristiano. Hace poco, el Capitán Moro designado para representar a las huestes de la Media Luna, fue diagnosticado con un cáncer terminal unos meses antes de las fiestas. Tras la celebración de las mismas y recibiendo ya tratamientos paliativos en el hospital, pidió a su familia que cuando todo acabara, incinerasen su cuerpo y esparciesen sus cenizas por el Paraje de la Font Roja, el gran bosque de encinas que envuelve la ciudad de Alcoi. Para tal acto quería que contratasen a una banda de música y que lo amenizase interpretando mi marcha mora Tarde de Abril”. Ací el mestre va interrompre el discurs, doncs l'emoció no el va permetre seguir parlant. *“Esto es, en esencia, la música de Moros y Cristianos”*, continuà. *“Si no lo han entendido, lamento no poder explicarme mejor”.* Un tancat aplaudiment va acompanyar aquell moment tan especial. Per a Blanquer era molt important dimensionar i respectar la influència de la música de Moros i Cristians a la societat que la consumeix i, per això, sempre recordava la precaució i el respecte que aquest gènere musical ha de rebre tant en la seva creació com en la seva interpretació.

“Se me dirá que esta música no es para filosofar, que ante todo ha de servir al sentimiento popular, intrascendente y libre de problemas intelectuales, pero ésta es una verdad a medias porque las apariencias engañan. Algunas de estas piezas aparentemente simples adquieren una enorme dimensión y popularidad influyendo decisivamente en la nutrición espiritual del sentimiento popular. Si aceptamos únicamente este criterio de intrascendencia y carencia de intenciones intelectuales, la música festera podría caer en rutinas y banalidades difíciles de superar. Hace falta el espíritu de lo popular pero también el saber musical, que el compositor adquiera el compromiso de que la música festera puede y debe ser también obra de arte...”

Les declaracions de Blanquer, a més de nàixer des de la més absoluta sinceritat, formaven part d'una coherència amb ell mateix. Moltes vegades recordàvem una frase del nostre admirat amic comú, *Carlos Palacio*: “*No tinc més que una consciència, en què es fonen l'home i el compositor*”. La coherència d'una activitat artística com la de Blanquer mereixeria més atenció pels responsables culturals actuals. Tot i haver rebut nombrosos homenatges en vida (Distinció al Mèrit Cultural 2002 de la Generalitat Valenciana, Medalla d'Or de l'Ajuntament d'Alcoi el 2001...) la major part de la producció musical del mestre continua manuscrita, per editar o per gravar. La importància d'un patrimoni musical en ple segle XXI passa per poder gaudir-lo en condicions òptimes adequades a la nostra contemporaneïtat. Està bé recordar els compositors amb la retolació de carrers, parcs o sales de concerts, però el que més ajudaria al seu record és mantenir la seva obra en òptim estat per a la seva interpretació, consulta i gaudi.

El proper mes de juliol es compliran vint anys del decés de Blanquer. Se'ns va anar en el seu millor moment intel·lectual i personal. La seva pèrdua va provocar un gran buit en un món cultural necessitat d'equilibri entre allò professional i allò humà.

“Con la esperanza de que la estética no absorba el campo de la ética, ni el verbalismo se imponga al verbo, intento construir mi música acercándome al hombre de hoy con las variadas y plurales concepciones de las músicas de nuestro tiempo, pero siempre es el hombre el destinatario noble y sublime de mi música”.

Gràcies, mestre, per tanta generositat. Ens fas falta...

José R. Pascual-Vilaplana

Barcelona, 5 de febrer de 2025